

Adaptarea limbajului informatic la limba de comunicare

Autor: Nadejda Stricova

În acest articol sunt prezentate câteva observații privind aspectele tehnice și terminologice ale limbajului informaticii, care prezintă astăzi cel mai puternic impact asupra limbii comune.

Rapiditatea cu care s-a răspândit și s-a internaționalizat limbajul informatic, odată cu tot mai largă folosire a computerului personal și a Internetului (în Moldova procesul s-a accelerat vizibil după 1995), oferă o evidentă ilustrare contemporană a schimbării lingvistice, în care se manifestă fenomene generale precum formarea cuvintelor, evoluția sensurilor, împrumutul lexical și calcul sintactic, interferența registrelor, etc. Ca și în alte limbi, în limba română, importul terminologic din engleză a ridicat unele probleme de integrare lingvistică și de standardizare.

Limbajul informatic apare în mai multe ipostaze. În primul rând, există un lexic de specialitate, folosit în traduceri, articole științifice, manuale; acesta este supus de obicei unor eforturi terminologice: sunt căutate echivalente, sunt evitate, instinctiv sau programatic, unele barbarisme; nevoia de precizie și de transparența internațională acționează însă de obicei în sens contrar, manifestându-și presiunea uniformizantă. S-a dezvoltat, apoi, și un jargon al specialiștilor, mai puțin supravegheat, de folosința practică, în care amestecul lingvistic e mai puternic, iar formele hibride, simțite ca atare, capătă adesea conotații glumețe. În fine, există zona, tot mai mare, de pătrundere a terminologiei în limba comună, cu inevitabile imprecizii, simplificări, lărgiri de sens: pentru acest fenomen interesul lingvistic și cel al publicului larg sunt mai mari.

În limba română contemporană există termeni al căror statut de tehnicism informatic este limpede; *computer*, *soft*, *hard* etc. Alte cuvinte au fost împrumutate recent din limbi în care s-a produs deja o extindere a utilizării lor. Celebrul *a implementa* (engl. *to implement*) își datorează succesul sensului sau informatic, care a creat o modă în economie, politică, jurnalism; în franceză și în italiană, de exemplu, dicționarele curente înregistrează împrumuturile respective (*implémenter*,

respectiv *implementare*) exclusiv cu sensul lor informatic, dar în uzul curent apar și sensurile lărgite. Câteva observații despre stadiul actual al limbajului informatic românesc se pot face pornind de la un *Dictionar explicativ de calculatoare*: Ban, Mirestean, Miclea, 1994 [1].

Unul dintre faptele lingvistice care atrag imediat atenția este seria lexicală neologică foarte bogată constituită din verbe formate cu sufixul *-a*. Majoritatea sunt simple împrumuturi adaptate ale verbelor englezești; unele pot fi interpretate și ca derivate de la substantive corespunzătoare din româna (dar modelul rămâne străin: ele corespund frecvențelor conversiunii din engleza, unde forma substantivului și a verbului e identică) – *a accesa* (engl. *to access*) –, altele reprezintă calcuri semantice: verbul *a apela* este folosit (după engl. *to call*) cu sens și regim sintactic nou: „postul telefonic este apelat “; „va putea apela doar fișierul “ [2, p. 165]. De multe ori în dicționar apar doar substantivele-infinitive lungi, dar e de presupus că există și verbul corespunzător (uneori el e folosit în textul explicației): *mapare* („maparea adresei “; *parolare* („sistem de parolare a informației “; *adresare* („adresarea datelor “; *procesare*, *formatare* (și cu participiul *formatat*), *scanare* etc. [2, p. 166]. Noul limbaj informatic ar părea să confirme observațiile mai vechi ale lingviștilor despre preferința limbajelor științifice pentru substantivele masculine, uneori prin impunerea de variante noi de plural. Fața de neutru *registru* din limba standard (cu pluralul *registre*), întâlnim aici masculinul *registru*, pl. *registri*, cu sensul de specialitate format după engl. *register*. Un termen ca *director* (engl. *directory*) este însă încadrat între neutre (are pluralul *directoare*), evident, pentru a evita măcar la plural confuzia cu desemnarea masculină a funcției administrative (*directori*) [2, p. 167]. O altă trăsătură previzibilă – deoarece caracterizează limbajul științific în genere, și în mod special calcurile din engleză – este frecvența compuselor din substantive juxtapuse: *fișier-text*, *asezare fișier*, *limbaj mașina*. Cele mai multe compuse sunt totuși transpuse în română în structuri sintactice explicite, cu legătura între substantive exprimată prin genitiv sau prepoziție (*securitatea fișierului*, *editor de text*). O categorie de substantive tehnice (nume de agent sau, mai des, de instrument) au

foarte frecvent terminația *-or*, fie preluată din engleza, odată cu cuvintele *- convertor* (engl. *converter*), *procesor* (engl. *processor*) *descriptor* (engl. *descriptor*) – , fie extinsă asupra cuvintelor englezești în *-er*: *asamblor*, *adaptor*, *digitizor*, *interpretor* (engl. *assembler*, *adapter*, *digitizer*, *interpreter*) [2, p. 169]. Mai rar, ideea de agent sau de instrument este transmisă prin substituirea cu sufixul corespunzător din română, – *tor*: *compiler* este adaptat în forma *compilator*. *Server*, *controller* sunt totuși păstrate ca atare – probabil pentru că adaptările de tipul *servitor* sau *controlor* ar fi creat omonimii supărătoare [2, p. 170]. Chiar o noțiune fundamentală a domeniului circulă în două forme paralele: *computer* (cu pronunția de origine) și *calculator*. Termenul mai frecvent în scris pare totuși să fie *calculator*; dicționarul citat îl folosește consecvent; *computer* e probabil mai răspândit în comunicarea orală (a specialiștilor sau a utilizatorilor). E interesant că DEX-ul, apărut în 1975, se plasa încă sub sfera de influență a limbii franceze, acordând statut preferențial (prin lungimea și detaliile definiției) termenului *ordinator* (din fr. *ordinateur*), astăzi complet ieșit din competiție [5]. În concluzie, putem menționa faptul că extinderea mediilor electronice – rețeaua Internet, poșta electronică – și accesul tot mai multor persoane la ele influențează dezvoltarea limbii contemporane nu numai prin adaptarea terminologiei specifice: situațiile de comunicare nou apărute creează formule inedite de interferență între scris și oralitate, între limbajul standard (uneori cu elemente tehnice) și registrul familiar.

Bibliografie:

1. Ban, M., Mireștean, A., Miclea, M. “*Dicționar explicativ de calculatoare*”, Editura Tehnică, București, 1994.
2. Zafiu, R., „*Diversitate stilistică în româna actuală*”, București: Editura Universității din București, 2001.
3. Voinea-Postolache, R.-M., “*Adaptarea anglicismelor în limba română contemporană*”, Chișinău, Academia de Științe a Moldovei, 2015.
4. Athu, C., “*Influența limbii engleze asupra limbii române actuale*”, București, Editura Universitară, 2011.
5. *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti” al Academiei Române, București, 1975.